

Dr Krystyna Marczak (z domu Szczypa) urodziła się w Puławach. Studia etnograficzne ukończyła na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Od drugiego roku korzystała ze stypendium Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego (PTL), odpracowując je w Bibliotece Katedry Etnografii i Etnologii UMCS i PTL. Magisterium uzyskała w 1952 roku na podstawie pracy *Budownictwo wiejskie pow. kraśnickiego* napisanej pod kierunkiem prof. Józefa Gajka. W tym samym roku została zatrudniona w Muzeum Okręgowym w Lublinie, gdzie pracowała przez dwa lata. W latach 1959-1967 była asystentem, następnie starszym asystentem w Katedrze Etnografii UMCS i prowadziła zajęcia dydaktyczne dla studentów etnografii i archeologii. Jeszcze jako studentka – w latach 1950-1952 oraz później jako nauczyciel akademicki – w latach 1959-1967 – uczestniczyła w prowadzonych przez Państwowy Instytut Sztuki PAN badaniach terenowych na Lubelszczyźnie i w Karpatach Polskich interesując się głównie problematyką budownictwa ludowego, urządzeniem i zdobnictwem wnętrz mieszkalnych oraz tradycyjnym pożywieniem wiejskim. Po zawieszeniu w UMCS studiów etnograficznych i rozwiązaniu Katedry Etnografii pracowała przez rok w Katedrze Archeologii, później w latach 1968-1971 jako asystent naukowo-techniczny w Zakładzie Filologii Angielskiej Instytutu Filologii Obcych. W 1970 roku obroniła w UMCS pracę doktorską *Rozwój urządzenia i zdobnictwa wnętrz mieszkalnych na wsi woj. lubelskiego od połowy XIX w.*, której promotorem był prof. Roman Reinfuss. W latach 1971-1990 była adiunktem, a następnie starszym wykładowcą w Zakładzie (późniejszej Katedrze) Archeologii UMCS. Od 1 X 1988 roku do przejścia na emeryturę 30 IX 1990 roku pełniła funkcję Kierownika Pracowni Etnograficznej powstałej przy Katedrze Archeologii. Pracę dydaktyczną dla studentów archeologii kontynuowała – w niepełnym wymiarze godzin – do 2000 roku.

Dr Krystyna Marczak prowadziła w Katedrze Archeologii zajęcia dydaktyczne – wykłady i ćwiczenia – z etnografii społeczeństw pierwotnych i etnografii Słowian, a także wycieczki programowe i seminarium. Zajęcia te cieszyły się uznaniem i popularnością wśród studentów. Wychodząc naprzeciw potrzebom przygotowania absolwentów do pracy w muzealnictwie i konserwatorstwie nie tylko archeologicznym, ale też etnograficznym – ogromna ich ilość znajdowała zatrudnienie właśnie w tej dziedzinie – od 1976 roku w katedrze Archeologii, jako jedynej w Polsce, realizowano nieformalne kształcenie studentów w dwu specjalnościach jednocześnie. Oprócz podstawowej archeologicznej, poświadczonej dyplomem magisterskim, prowadzone było równoległe „II seminarium” z etnografii Polski, poparte blokiem zajęć w wymiarze znacznie szerszym niż przewidywało „uniwersyteckie minimum” i zakończone pracą pisemną oraz egzaminem końcowym. Pod kierunkiem Pani Krystyny Marczak powstało wówczas około stu interesujących prac dyplomowych, bazujących często na oryginalnych, niepublikowanych wynikach badań i wywiadów terenowych.

Dr Krystyna Marczak w ramach swojej działalności dydaktycznej recenzowała prace magisterskie dotyczące sztuki ludowej realizowane w Instytucie Wychowania Artystycznego UMCS. Przez wiele lat była opiekunem studentów zaocznych historii UMCS; zajęcia prowadziła też w Wyższej Szkole Nauczycielskiej w Lublinie i na podyplomowym zaocznym studium kultury materialnej.

Powszechnie znana jest etnograficzna specjalność dr Krystyny Marczak, jednak wiedzieć trzeba, że i w innej dziedzinie uzyskała stopień biegłości. Otóż posługiwała się świetnie językiem esperanto (należała do polskiego Związku Esperantystów), zaś uzyskane certyfikaty pozwalały jej na nauczanie tego języka. W latach 1995-2000 prowadziła zajęcia w Politechnice Lubelskiej, na które uczęszczali studenci, a także obcokrajowcy zatrudnieni w Fabryce Samochodów w Lublinie.

Od 1949 roku intensywnie działała w PTL. Pełniła funkcje sekretarza (1961-1970) a następnie prezesa (1971-1986) Oddziału Lubelskiego, była członkiem (1973-1982) i zastępcą sekretarza generalnego Zarządu Głównego PTL (1973-1976). Była członkiem Międzynarodowej Organizacji Sztuki Ludowej (IOV) oraz przewodniczącą sekcji sztuki Ludowej w radzie naukowej przy Stowarzyszeniu Twórców Ludowych. Aktywność ta pozwalała Jej na popularyzację kultury ludowej w organizowanych corocznie imprezach folklorystycznych o zasięgu wojewódzkim i krajowym. W 1977 roku, gdy kierowała Lubelskim oddziałem PTL organizowała badania terenowe nad kulturą ludową tego regionu Lubelszczyzny, który wszedł następnie w zasięg Lubelskiego Zagłębia Węglowego.

Ogromną Jej pasją było żeglarstwo – był współzałożycielem w 1976 roku uniwersyteckiego Yacht Clubu. Od 1981 roku pełniła w klubie funkcje, kolejno – skarbnika, sekretarza, członka zarządu, rzecznika prasowego. Pasja do żeglarstwa zaowocowała nie tylko przyjaźniami żeglarskimi, ale też tworzonymi z potrzeby serca oryginalnymi i zabawnymi szantami, które poświęcone były kolegom i wyprawom.

Jej dokonania uhonorowane zostały *Złotym Krzyżem Zasługi* (1982), w *Medalem 40-lecia Polski Ludowej* (1984), a także odznaką *Zasłużony Działacz Kultury* (1986) i *Honorową Odznaką za „Zasługi dla Lubelszczyzny”* (1985). JM Rektor UMCS w 1995 roku odznaczył Ją *Medalem Amicis Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*.

Dr Krystyna Marczak była aktywnym członkiem Lubelskiej Rodziny Katyńskiej.

Dr Krystyna Marczak zmarła 22 stycznia 2014 roku. Została pochowana obok męża Ryszarda (lekarza medycyny) w kwaterze żołnierzy AK na cmentarzu na Majdanku w Lublinie. W czasie uroczystości pogrzebowych Jej trumnę udekorowano *Medalem Za Zasługi Dla Związku Oficerów Rezerwy Rzeczypospolitej Polskiej im. gen. dyw. Mieczysława Smorawińskiego*.

Jan Gurba
Halina Taras
(Lublin luty 2014)

Fot. Jan Urbanowicz (z Archiwum Muzeum Lubelskiego)